

EĞİTİM VE PROFESYONELLİK

Mahmut Küçük*

Genel Kavramlar

“Profesyonel ortamların Mühendislerden Bekledikleri” konusu kapsamında yer alan bildirinin başlığı Eğitim ve Profesyonellik olgusu.

Konuya başlamadan, bir temellendirme yapmadan önce bildiri başlığını oluşturan bu iki kavramdan ne anladığımızı, yerleşik genel geçer, anlamlarının ne olduğunu ifade etmek ayrıca eğitim ve profesyonellik sözcükleri yan yana getirilmesi suretiyle bir algı penceresi oluşturarak profesyonel ortamların Mühendisten ne bekledikleri olgusunu bu pencereden bakılmasını sağlamaya çalışacağım.

Eğitim; bireyin doğumundan ölümüne süregelen bir olgu olduğundan ve politik, sosyal, kültürel ve bireysel boyutları aynı anda içinde bulundurduğundan kavramın genelgeçer herkes tarafından kabul edilebilen tam bir tanımının yapılması zordur. Eğitim bireylerin, toplumun standartlarını inançlarını ve yaşama yollarını kazanmasında etkili olan tüm sosyal süreçler kompleksidir. Kişinin yaşadığı toplum içinde değeri olan, yetenek, tutum ve diğer davranış biçimlerini geliştirdiği süreçlerin tümüdür.

Eğitim, sadece bazı donanımlar elde edilmesi, öğretilmesi, bazı bilgilerin kazandırılması değildir. Eğitim aynı zamanda ortak kültürün, değerlerin, örflerin, inançların, ülkülerin, tasarıların, kısaca bir toplumu, bir arada tutan tüm öğelerin tartışıldığı ve hazmedildiği süreçtir.

Eğitim günümüzde daha çok bireyin davranışında, kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istenilen yönde (eğitimin amaçlarına uygun) değişme meydana getirme süreci, olarak tanımlanmaktadır.

Günlük konuşmalarımızda sıkça kullandığımız, PROFESYONELLİK, kavramından ne anladığımıza gelince, profesyonellik sözlüklerde;

İşi, bir mesleği düzenli olarak sürdüren, geçimini yaptığı işten sağlayan, yaptığı iş veya etkinlikte özel deneyimi olan kimse olarak tanımlanmaktadır. Bir işin profesyoneli olmak da onu en ince ayrıntılarına kadar öğrenmiş olmak şeklinde ifade edilmektedir.

Profesyonel davranışın neler olduğunu. Yapılan bu tanım ışığında ;

- Yüksek derecede genel ve sistematik bilgi,
- Bireysel çıkarlardan çok toplumsal çıkarlara yönelme

* İnşaat Mühendisi, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı eski Müsteşar Yardımcısı, (Emekli),
E-posta: mahmut.kucuk@atlas Muhendislik.com.tr

- Ve sahip olduğu yetkinlikleri en iyi şekilde kullanarak işini en iyi yapan kişi olarak ifade etmek mümkündür.

Profesyonel davranış ölçütleri, etik değerler, bireylerin bir yetkinliği olmasının yanı sıra, aynı zamanda bir çalışma felsefesini de ifade eder. Bu felsefeye göre işveren-çalışan ilişkilerinde profesyonel yaklaşım; iş etiğine uygun davranmayı da ifade etmektedir.

Sonuç olarak profesyonel; yaptığı işi meslek haline getirmiş, yaptığı işten gelir elde eden, duygularının davranışların etkilemesine engel olabilen, ruh hali ne olursa olsun işini düzgün bir şekilde yapabilen kişi olarak tanımlanmaktadır.

Bu tanımlardan ve kavramlardan yola çıkarak değerlendirme yapmaya çalışırken önceliğin ne olduğunu belirterek temelden ve esastan akıl ve düşünceden başlamak istiyorum.

İlk olarak burada görülen önemli hususlardan biri kavramları, tasarıları acaba biz mühendisler mi oluşturuyoruz. Yoksa bize aktarılan kavramları ezbere bir biçimde içselleştiriyor muyuz? Kendimizi bir sorgulayalım bir özeleştiride bulunalım bakalım. Çoğumuz kavramlarımızın, tasarılarımızın hesabını kendimize dayalı olarak veremediğimizi göreceğiz. .

Kendi düşüncemizin özgün ürünleri olmalarından ziyade, hazır şablonlardan kalıplardan önyargılardan yararlanıyor oluşumuz yatsınamaz. Bu konu da titiz olduğumuzu kendi adıma da söylemem mümkün değil.

Bilimin ve eylemlerin temeli olarak akıl, anlama yetisi, sayesinde insan bilgi sahibi olabilmekte iyi eylemlerde bulunabilmektedir. Burada önemli olan noktalardan biri kişinin iyi tanımlanan kavramları ve bu kavramların oluşturduğu bilgiyi oluşturmastır. Doğru nesnel bilgi, nesnel bilgiyi herkes için ortak olanı paylaşılabilir olanı elde etmektir. Kuşku yok ki bunun sonucu olarak gelinilmek istenilen nokta herkesin ortak yaşama dünyasını oluşturabilmektedir.

İnsanın dünyadaki yerini sağlayan bilgidir. Mühendis- Bilim insanı iletken bir ortam gibi sadece mantıksal olanla olgusal olanı birleştiren bir etken durumundadır.

Hayatta çoğu mühendis bu işleyişi sorgulamaz bile ancak bu konularda biraz daha bilinçli olup acaba iş yaparken, ürün elde ederken, bilgi ve çözüm üretirken, ben temelde ne yapıyorum diye kendisini sorgulamalı, temelde yaptığı işin bilincinde olmalıdır.

Mühendisin bilgi ve bilinç düzeyini yükseltmesi için kendini eğitmesi, doğruların farkında olması, sevgiye ve anlamaya dayalı çalışmasıdır.

Her örnekte olduğu gibi kendisinin farkına varması neyi bilip bildiğini bilmesi, kendi özel koşullarını değerlendirmesi ve araştırmasıdır. Temelde ne iş yaptığını, neyi başarmaya çalıştığını bilmesidir. Bunun için mühendisin kendi görev bildirisinin bizzat kendisinin anlamlandırması ve açıklamasıdır.

Bunun için ilgisinin, ihtiyacının ne olduğunu tespit etmesi ve öğrenme isteğini kendi yaratmasıdır. Ne kadar eğitimli olursanız olun bilmediklerimiz bildiklerimizden daha fazla olduğu bir gerçektir. Üniversite ile eğitim kurumları arasındaki temel fark budur. Üniversite bilinen ve nihai doğru olarak kabul edilen her konu üzerinde araştırmacı ve özgün düşüncenin spekülasyon yapıldığı ve kitaplardaki bütün bilgilerin gerektiğinde yeniden sorgulanıp yazılması gerektiğinin düşünölebildiği eğitim kurumudur. Ezberlerin bilimsellik ürünleri olarak sunulduğu mekânlara üniversite denilemez.

Mühendis aldığı eğitim gereği somut düşünmek, görüşlerini gerekçeli olarak ortaya koymak izah etmek zorundadır. Yoksa meslektaşlarına ihanet etmiş olur. Tek boyutlu ve tek yönlü tutum insanın ufkunu daraltır. Ortamı genel tabloda görmeden bir şeye her zaman her durumda karşı çıkan kişi o şeye değil kendisine zarar vermektedir.

Bilginin, deneyimle uygulamayla oluştuğunu, konuyla ilgili yapılan bir açıklamanın bilgi olmadığı, bilmenin tek yolunun deneyimlemek olduğu, bilgili ve bilinçli olmak istiyorsak onu deneyimlememiz gerektiğini unutmamamız gerekmektedir. Yetkinliğin bir eğitim ve öğretim süreci sonrasında edinilen bilgi, farkındalık, beceri ve davranışların tümünü temsil ettiği.

Profesyonel Ortamların Konjüktürel Durumu

Eğitimden ne anladığımızı, mühendisin nasıl bir donanım kazanması, davranışların istenilen yönde değiştirilmesi gerektiği üzerinde durmaya çalıştık, yetkinlik ve öğrenmenin içeriği ve sonuçta varılan öğrenme düzeyi, mühendisin eğitimi ve kazandırılacak bilgi ve edinimleri konu ettikten sonra. Söz konusu profesyonel ortamların mühendisten ne beklediğine geçmeden önce bu ortamların durumundan bahsetmek istiyorum.

Her şeyden önce ulusal ve uluslar arası çalışma ortamlarında, ülkelerin kalkınmasında, refahın gelişmesinde, değer yaratılmasın da üretimde, mühendislerin temel taşlardan biri olduğu olgusudur. Güvenirliliği, evrensel ve etik kurallara gösterdiği itina üretime yaptığı katkı sayesinde bu anlayış tüm kesimlerin ortak görüşünü oluşturmuştur.

Her geçen gün ülkemizde ve sınır ötesinde anlaşılması zor olan çalışma ortamları oluşmaktadır. Zor diyorum çünkü anlamak için bildiğimiz zihnimizdeki düşünce kalıpları yetersiz kalıyor. Modernizmin global pazarları, standart, ölçülü, türdeş ve rasyonel dünyası geride kalırken post modernizmin standartları karışık, ölçüleri çeşitli türdeşlikten uzak ve bir hayli duygusal bir dünya görüşü oluşuyor. .

Yerleşik kavramların dışında, çevrecilik, yaşanılır bir dünya, sürdürülebilirlik hareketler ortaya çıkmaktadır. Artık modernizmin "ölçü, kural, standart, rasyonite" değerleri yerinde sınırsız serbestçi, her türlü otoriteye tepki, mikro düzeylere varıncaya kadar, çeşitlilik düzeyi geliyor. Rasyonellik kavramı yerine tercih kavramı yükseliyor. Özgürlük modernizmin tanımladığı sınırların ötesine geçiyor daha geniş bir içerik kazanıyor.

Günümüzde kuşkusuz rekabet kriteri olarak fiyat, kalite, marka ve itibar yönetimi önemini korumakta ancak bütün bunların yanı sıra yeni bir anlayış öne çıkmaktadır.

Ancak bu yeni anlayışın yaygınlaşmasının önünde hala geleneksel yapılar gibi güçlü engeller var. Öte yandan günümüz rekabet ortamında aranan özellikler eskiye nazaran daha farklı.

Bunları müşteri beklentilerine duyarlık, hızlılık, çeşitlilik, müşteriye yakınlık sergileme ve motivasyon olarak altı başlık altında ifade edebiliriz.

Bütün bu özelliklerin sağlanabilmesi için, yenilikçi düşünen çalışanlar ve şirket vizyonu olmazsa olmazlardır. Çünkü yenilikçiliği şu üç unsur oluşturmaktadır.

Bunlar uzmanlık, esneklik ve motivasyondur. Tahmin edilenin aksine mühendislik hizmet sunumlarında ve iş hayatında yenilikçilik, soyut ve imkânsız sınırlarda dolaşmak değil, herkeste olmayan uygun yararlı ve uygulanabilir çözümler geliştirmektir.

Arz edilen ister her türlü hizmet olsun, ister ürün olsun üretim satış ve satış sonrası süreçler de (sıfır) hata artık standart olarak kabul ediliyor. Rekabetin böylesine geliştiği ortamlarda sürekli gelişme ve yeniliği belirleyecek en temel faktör ise mühendislerin - kurumların ve şirketlerin yenilikçi algılanıp algılanmadığıdır.

Özetlersek;

Dünya hızlı değişmekte, her gün ortaya yeni teknikler, yeni talepler, yeni yöntemler, yeni malzemeler ve yazılım programları çıkmakta bunlara ilaveten eğitimin yaygınlaşması, şehirleşme, dışa açılma, serbest piyasa ekonomisinin talepleri, rekabet mühendisten ne bekleneceğini şekillendirmektedir. Beklentileri değerlendirmede kurallar yok ama genel geçerliği olan bazı ilkeler olduğudur.

Küresel ilişkiler ve gelişmeler sürecinde mesleğin - mühendislik hizmetlerinin tüketim nesnesine dönüştüğü görülmektedir. Özünde daha yaşanır, daha kaliteli, daha az enerji tüketen daha kaliteli çevre fikriyle çelişiyor. Mühendislik, hizmet ve ürünlerin bugün Pazar mekanizmaları içinde yer alışı her geçen günden daha hızlı olmaktadır.

Genç Mühendisler

Profesyonel ortamların genel durumu değerlendirirken bir alt başlık olarak okuldan yeni mezun olmuş genç mühendislerin, Mühendislik değerleri ile genç mühendislerin yaklaşımını ayrı bir başlık altında değerlendirmek daha doğru olacaktır.

Genç mühendislerin özel durumları olarak;

- Lisans eğitimi boyunca alınan bilgilerin kullanımı ve uygulamaya geçilmesi ile birlikte sorunları beraberinde getirdiği,
- Üniversitede alınan eğitim ve öğretimin teknolojik gelişmelerin gerisinde kaldığı,
- İşverenlerin özellikle firmaların genç mühendislere yatırım yapmadığı, şans vermediği, gelişmeleri için destek olmadığı,
- Uygulama ve staj konusuna yeterli ağırlığın verilmediği

hususlarını sıralamak mümkündür. Bu hususlar dikkate alındığında bu Mühendislerin büyük ve haksız rekabetle karşı karşıya kaldıkları görülmektedir.

Düşük ücret, usta-çırak ilişkisi ve çalışma ortamı birlikte değerlendirildiğinde meslek öncesi mühendislerin almış oldukları eğitimim büyük bir önem arz ettiği bir gerçektir. Eğitimin tecrübe edinme sürecine de aynı zaman da büyük katkılar sağlayacağına, bilim ve teknolojinin içselleştirip meslek gelişimine ve mesleki gelişimin sürekliliğine katkıda bulunacağına, en önemlisi de ömür boyu öğrenme olgusunun, altlığını oluşturaçağına içtenlikle inanmaktayım.

Profesyonel mühendislik hizmeti ve teknik sorumluluk kapsamında rekabet edebilme-leri için genç mühendislerin iyi bir eğitimden geçmeleri, yapı teknolojilerine hakim bir donanımına sahip olmaları en büyük yardımcıları olacaktır. Bunun için bir an evvel bu konuma gelmelerini sağlamaları gerekmektedir.

Profesyonel Ortamların Mühendislikten Ne Beklediğine Gelince;

Türkiye'nin yerleşik kurumları içten ve dıştan gelen güçlü değişimin dalgası karşısında yapısal durumlarını gözden geçirme dönemi yaşıyor. Bu değişim Mühendislerin de bireysel muhasebe yapmasını zorunlu kılıyor. Mühendislik örgütlerini ve mühendis yetiştiren ve çalıştıran kurumları da bu muhasebe yapmayı da kapsıyor.

Beklenti ve istekler ise;

Mühendislerin durumdan vazife çıkartarak kendilerini yenileyerek, dönüşüm, değişim ve gelişimlere kendilerini hazırlamaları.

- Temelde analitik ve bütünsel düşünme yeteneğine sahip olmaları mesleğine hâkim, alanında yetkin olmaları.
- Sadece üniversite eğitimi ile değil usta - çırak ilişkisiyle. proje müelliflerinden. müşavirlerden tüm mühendislik hizmeti veren paydaşların katkı ve eğitimlerinden yararlanarak bilgi ve yeteneklerin geliştirilmesidir.
- Mühendisliğin evrensel ilkelerine, meslek etiğine en önemlisi de meslek kurallarına ve ahlak değerlerine sahip olmaları.
- Mühendisin yerleşik düşünce biçimleri yanında bizzat düşünce üreten akıl varlığına sahip olmaları. kendinin farkındalığında olmaları.
- Bilgi edinmeden görüş sahibi olmamaları, doğru ve güvenilir bilgiye sahip olmanın öneminin bilincinde olmaları.
- Mühendisin bilgili, teknik donanımı yüksek, deneyimi ve birikimi artıka olaylara bakış açısı, algılaması değişik olacaktır Bu özelliklere ve edinimlere sahip mühendisler profesyonel ortamlarda çok aranan personel konumundadır.
- İşe, hayata, geleceğe, doğaya, büyümeye, yeni fikirlere sahip olunması istenen yeni trendlerdir.
- Okuldan edinilen bilgiyi kaybetmemesi, deneyimleyerek, uygulayarak, bu bilgileri geliştirmesi, artırması en önde gelen beklentilerdir.
- İletişim becerilerinin olması, olmazsa olmazlardandır. Dinamik değişimlere/gelişimlere açık, araştırmacı, çözümleyici - farklı görüşlere açık, bütüncül bakabilen, kendini geliştiren, mesleğinin bilincine, sorumluluğuna haiz ketum olması, keza bir mühendiste aranan özelliklerdir.
- Baştan savma iş yapmak, problemleri kaçınılmaz hale getirecektir. Hatayı düzeltmek yeniden yapmaktan daha zordur. Dinlemek, anlamak işin yarısı ve doğru yapabilmenin en önemli kuralıdır.
- Büyük, küçük ayrımı yapılmaksızın her türlü görev önemle, ciddiyetle ele alınması, gerektiğinde ön çalışma yapmalı. Kontrol ve denetim sağlıklı olarak gerçekleştirilmelidir.
- Baştan savma, kontrolsüz yapılan işlerde hata kaçınılmazdır. İkinci bir kontrol sıkıcı ve zaman kaybına yol açıyor diye düşünülebilir. Ama unutmayalım sonradan hatayı düzeltmeye çalışmak bazen büyük mesai ve maliyetlere yol açabilir, bazen de düzeltme imkansız hale gelebilir.
- İş yaşamında profesyonel ortamlarda mühendislerin işyerinde etkinlik, ilişki kurma ve başarı için gerekli olan profesyonelliği, oluşturan öğeleri keşfetmeleri, tanınan

fırsatları iyi değerlendirmeleri, kurumsal protokol ile kuruluşumuza özgü iletişim, davranış ve imajda profesyonel davranışa sahip olmaları istenir. Mühendislerin işe alımında nasıl profesyonel davranılması gerektiğini kavramaları, gerekli bilgileri edinmeleri hususunda gayret göstermeleri istenir.

- Bunun yanı sıra, iş yaşantısına adapte olma, müşteri beklentilerinde farklılaşma ve bireysel değişim, inisiyatif alması, sorumluluk kavramı, kurumu sahiplenme, aitlik duygusu, ilişki yönetimi ve hususlarında yeteneklerini sergilemeleri istenmektedir.

Öte yandan; değişen iş yaşamında farklılıkları avantaja çevirebilme, profesyonellik kavramına derinlemesine bakabilme, profesyonellerin inanış tutum ve davranışlarına yönelik, farkındalık oluşturabilme, profesyonelliğin bir felsefe olarak içselleştirebilme iş yaşantısında tercih edilen, yönlendirilebilen, ikna edebilen, sonuç alabilen bireyler olabilmeleri istenmektedir.

Eğitim ve Profesyonellik İlişkisi

Kişinin profesyonelleşmesi, yetkinleşmesi veya uzmanlaşabilmesinin bir süreci olduğu bu süreçte kişinin temelde ne yaptığının bilincine varması, sistematik düşünmeyi bilmesi, matematik modelleme yapabilmesi olgusunu sanatlaştırmasıdır.

Her şeyden önce analitik düşünmeyi bilmesi analizler yaparak elde ettikleri ile senteze, bütünleştirmeye varabilmesi, bütünün parçalarını yerli yerine koyması, muhakeme kabiliyeti ve yeteneklerinin geliştirilmesi ile mümkün olup bu da ancak eğitimle olmaktadır.

Yaptığı her yeni işin yaptıklarının bir tekrarı gibi olması onun mekanikleşmesine, dolayısıyla bıktırıcı gelmesine yol açabilir. Zira uğraştığı konular somut konulardır. Bunu aşmak cazip hale getirmek ancak nedenselliği bularak, araştırarak olabilmekte. bu ise mühendisin bilen insan konumunda olması ile mümkün olabilecektir. Burada "Bilen İnsan Görür" kavramını unutmamalıyız.

"Bilen İnsan Görür"den kasıt, gördüğünü anlamak, yorumlamak, algılayabilmek için insanın ilk önce bilgi sahibi olmasını gerekli kılmaktadır. Bu suretle farkı ayrıntıyı görebilmesi mümkün olacaktır. Bilgi sahibi olmak ise deneyimlemek, yaşamak ve araştırmakla mümkün olabilmektedir. Bilginin sürdürülebilir olması için de bu deneyimleme ve araştırmanın yaşam boyu sürekli olması ile mümkün olabilmektedir.

Bugün için mektepte aldığınız bilgilerle profesyonelleşemezsiniz denilse de mektepten alınan bilgi alt yapısı olmadan da bilginizin geliştirilmesi zor olmaktadır.

İyi eğitim ve bilgi sahibi olmak profesyonelliğin ilk önemli halkasını oluşturmaktadır.

Öğretilen beceriler ve öğrenilen deneyimler itibariyle yetkinlik, bu değişime ayak uydururken, yeni mezunlar ile kıdemli meslek adamları arasındaki boşluk giderek açılmaktadır. Bunun ötesinde, dünya ölçeğinde dış kaynak kullanımının yaygınlaştığı bir zamanda yetkinlik kavramı daha da çarpıklaşmaktadır.

Kanunun can alıcı noktası mühendislik eğitiminin bu talepleri karşılayacak bir yapılanmaya nasıl yönlendirilmesi ve yanıt vermesinin sağlanmasıdır. Okulların sürekli yenilenme ve alanındaki değişikliklere uyum göstermeleri gerekmektedir.

Sonuç Olarak

Gerek ülkemizde ve gerekse uluslar arası arenada başarılı olmak, tutunmak istiyorsanız, oyunun kurallarını öğrenmek zorundasınız. Böylece herkesten daha iyi olabilirsiniz. Yapmanız gereken iki şey var: Birincisi; iyi bir mühendis, alanın yetkin mühendisliğini evrensel ilke ve kurallarıyla tüm yönleriyle öğrenmek. İkincisi ise işinizi herkesten iyi yapmayı istemektir. Bu iki şeyi yaparsanız başarı sizinle olur.

Kendinizi yeniden yapılandırmaya gitmeden önce dünyada ve ülkemizde olup biteni, mühendislik anlayışındaki gelişmeleri kavramak zorunlu olmaktadır. Artık ülkelerin birbirine bağımlı hale geldiği, kestirimin, öngörünün, sürdürülebilirliğin öne çıktığı, dönüşüm uyum sağlamak ve teknolojiye sahip olmak çok önemli olmaktadır.

Başarıyı belirleyen birçok özellik var. Ama hangi alanda olursa olsun başarının bir tane olmazsa olmazı da otokontrol (disiplin odaklanması vs.) dir. Bunu hiçbir zaman göz ardı etmememiz gerekir.

Eğer sınır ötesi mühendislik işleri ile ilgilenip evrensel kurallara göre iş yapıp kendi pazarımızı sektörün global aktörlerine bırakmak istemiyorsak rekabet edebilir duruma gelmeliyiz.

Rekabet edebilmek için gerekli olan donanımına sahip olmazsanız teknikleri bilmezseniz bilgi düzeyini yükseltemezsiniz eskinin dünyasında kalır ve yeni iş dünyasında şans bulamazsınız. Bilgi seviyesini sürekli artırmak, sürdürülebilir kılmak zorundasınız. Yaşamak için başka çareniz yok. Eskiden okuldan aldığınız eğitim ve mesleğin ustalarının öğrettikleri ile mühendisliğinizi belki yürütebildirdiniz ama bu günümüzde artık imkansız.

Sürekli araştırmanız okumanız kendinizi geliştirmeniz sinerji oluşturabilecek sistemsel yapılar da çalışmanız gerekmektedir.

Yaratıcı, yenilikçi, farkındalığı olan, bir mühendis olmayı yetkinleşerek, nitelikli işler yapmak ancak, eğitimi sürekli kılmakla, bilginin doruğunda yürümekle mümkün olabilecektir.

Kamunun sorunun özünü sorgulaması, küresel rekabetle ülkemizin en büyük kaynağı olan mühendislerin, teknik elemanların rekabet edebilir hale getirilebilmesi hususunda rahat bir nefes aldırarak bir değişimin amaçlanması, bunu uzun edimli olarak düşünmesi kaçınılmaz kılmaktadır.

Son söz olarak; Mühendisin kendinden sorumlu olmayı öğrenmesi, sorumluluğunu başkasının eline bırakmaması, aksi halde işler iyi gitmeyince onları suçlamaması gerektir.

Kendi kendini yönetmek ve geliştirmek için zaman ayıran mühendise çalışmak bir yük gibi görünmez.

Düşünce ve bilgiye açık, olguları algılamaya hazır bulunmalıyız.